

Franc BERAVS, univ. dipl. inž. el.

direktor Eko sklada, Slovenskega okoljskega javnega sklada

Finančne spodbude Eko sklada za okoljske naložbe

Financial stimulations for environmental investments by Eko sklad

Eko sklad, Slovenski okoljski javni sklad, že od svoje ustanovitve z ugodnimi krediti spodbuja naložbe z ugodnimi okoljskimi učinki. V skoraj petnajstih letih obstoja je Eko sklad razdelil okoli 265 milijonov evrov kreditov. Ugodni krediti sklada so na voljo tam, kjer je to utemeljeno z merljivimi okoljskimi učinki naložbe. Kreditni pogoji so ugodnejši od tržnih. Pri tem je obrestna mera nižja od najugodnejše ponudbe domačih in tujih komercialnih bank, stroški obdelave vloge in sklenitve pogodbe so, zlasti pri večjih kreditih, bistveno nižji, odplačilna doba pa je daljša, tudi do 15 let. V letu 2008 je s spremembami in dopolnitvami Zakona o varstvu okolja dobil nove pristojnosti. Tako bo lahko dodeljeval tudi nepovratna sredstva, vlagal sredstva v kapitalske družbe in izvajal druge oblike financiranja, kakršne so finančni zakup in odkup vrednostnih papirjev ali oblike financiranja, ki jih je mogoče spremeniti v lastniški delež družbe, ter sofinanciral različne oblike izobraževanja in ozaveščanja javnosti v zvezi s svojo dejavnostjo. Nove naloge pa so bile Eko skladu v letu 2008 dodeljene tudi s spremembami in dopolnitvami dveh drugih zakonov, to je rudarskega in energetskega zakona.

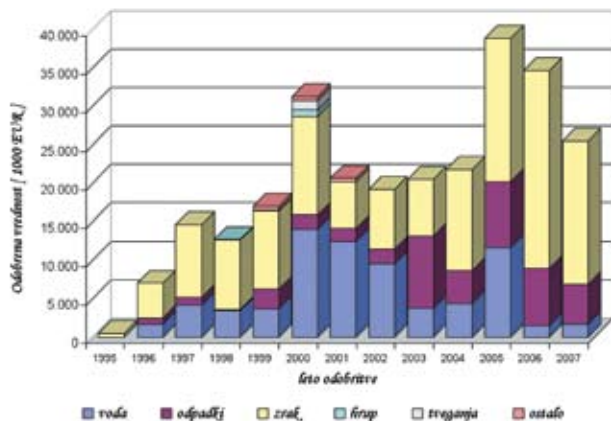
Eko sklad, Slovenian public environmental fund stimulates investments with environmentally beneficial effects from its foundation. In nearly fifteen years of existence Eko sklad distributed approximately 256 million EUR of loans. Loans of Eko sklad are available for projects, which exhibit a measurable environmental effect. Loan conditions are better compared to commercial loans. Interest rate is lower than the best offer of domestic and foreign commercial banks. Loan application and approval expenses are, especially with larger loans, substantially lower. Pay off period is longer; it can last up to 15 years. In 2008, changes and amendments of the Environmental Protection Act gave Eko sklad

new jurisdictions. It will be able to allocate nonreturnable funds, invest in enterprises and provide other financial services, such as financial lease, repurchase of shares or financial services, which can be exchanged for a share in the company as well as co-fund different forms of education of the general public about Eko sklad's activities. New assignments were given to Eko sklad with the changes of two other laws: mining law and energy law.

Eko sklad je formalno pričel z delovanjem v začetku leta 1994 na podlagi eno leto prej sprejetega Zakona o varstvu okolja kot finančna organizacija za ugodno kreditiranje naložb na področju varstva okolja. V skoraj petnajstih letih svojega obstoja je doživel dve statusni preoblikovanji, zdaj deluje kot javni sklad na podlagi letos sprejetih dveh zakonov: Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o varstvu okolja in novega Zakona o javnih skladih. Temeljni namen delovanja Eko sklada je finančna podpora realizaciji ciljev Nacionalnega programa varstva okolja in iz njega izhajajočih številnih operativnih programov ter Nacionalnega energetskega programa, v katerem je komponenta varstva okolja zelo močno poudarjena. Proizvodnja in raba energije povzročata namreč največji delež emisij toplogrednih plinov, zato je spodbujanje naložb v ukrepe učinkovite rabe energije in izrabo obnovljivih virov energije prednostno področje delovanja Eko sklada. Naloge s tega področja je Eko skladu dodelil tudi letos sprejeti Zakon o spremembah in dopolnitvah Energetskega zakona. Zadnje zakonodajne spremembe so skladu dodelile poleg kreditiranja tudi izvajanje drugih finančnih instrumentov, dodatne naloge pa je Eko skladu dodelil tudi Zakon o spremembah in dopolnitvah Rudarskega zakona.

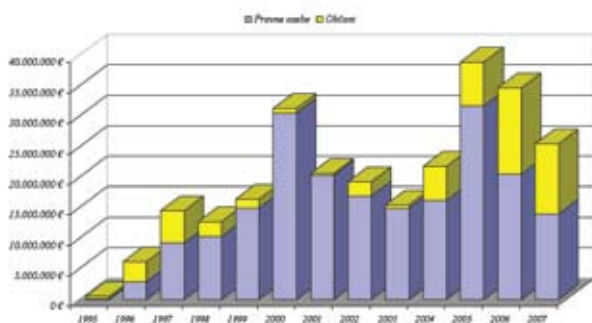
Kratek pregled dosedanjega dela Eko sklada

Od svoje ustanovitve do konca leta 2007 je sklad dodelil 11.650 kreditov v skupni vrednosti 265 mio €, če vsakoletno vsoto odobrenih kreditov preračunamo po povprečnem tečaju evra v posameznem letu. Na Sliki 1 je prikazano gibanje odobrenih kreditov po letih in struktura odobrenih kreditov po namenih.

Slika 1: Odobreni krediti Eko sklada po letih in namenih

V strukturi vseh do zdaj odobrenih kreditov je bilo 54 % vseh sredstev dodeljenih za naložbe na področju varstva zraka (zmanjševanje emisij toplogrednih plinov, ozonu škodljivih snovi, hlapnih organskih snovi, žvepovega dioksida, prahu), 27 % za naložbe v čiščenje in odvajanje odpadnih vod in oskrbo s pitno vodo, 17 % za naložbe v ravnanje z odpadki in 2 % za druge okoljske naložbe. Krediti so bili dodeljeni tako pravnim osebam kot občanom. Na sliki 2 je prikazana struktura dodeljenih kreditov po prejemnikih.

Slika 2: Odobreni krediti po letih in prejemnikih

Eko sklad je tako v zadnjih osmih letih s povprečno letno vsoto kreditov v višini 26 milijonov evrov pokrival približno desetino sredstev vseh naložb na področju varstva okolja v Sloveniji. V zadnjih letih, ko je bilo mogoče znatna sredstva za naložbe na nekatera področja varstva okolja, predvsem na področju izvajanja gospodarskih javnih služb, pridobivati iz evropskih kohezijskih in strukturnih skladov, se je struktura naložb, kreditiranih iz sredstev Eko

sklada, močno prevesila na področje zmanjševanja emisij toplogrednih plinov.

Kreditiranje kot glavni finančni instrument sklada

Krediti Eko sklada so naložbena spodbuda zato, ker so pogoji kreditiranja bistveno ugodnejši kot pri katerikoli komercialni banki. Ta trditev velja za kredite, dodeljene po odpravi temeljne obrestne mere. Pri tem pa bo marsikateri kreditojemalec, ki je pridobil kredit z upoštevanjem TOM-a, nezadovoljen s takratnimi pogoji, kajti zakonodaja, ki ureja delovanje Eko sklada, ne omogoča refinanciranja že odobrenih kreditov pod ugodnejšimi pogoji. Obrestne mere ugodnih kreditov Eko sklada so bile v zadnjih štirih letih pri pravnih osebah vezane na trimesečni Euribor z dodatkom 0,3 %. Tak način oblikovanja obrestnih mer izhaja iz zakonskih obveznosti, ki določajo, da mora javni sklad ohranjati vrednost premoženja, ki mu ga je v upravljanje zaupala država kot ustanoviteljica, po drugi strani pa mora sredstva za delo pridobivati iz lastnih prihodkov, kar mu določa vsakokratni zakon o izvrševanju proračuna, čeprav je v zakonu o javnih skladih določeno, da sredstva za delo javnega sklada zagotavlja ustanovitelj. Pri kreditih za občane pa sklad zadnja štiri leta določa fiksno letno nominalno obrestno mero, ki se je gibala od 3,2 % v letu 2006 do 3,9 % v lanskem in letošnjem letu.

Finančni učinki nižjih obrestnih mer pri kreditih

Finančni učinek ugodnosti skladovega kredita se računa kot razlika v višini zneska plačanih obresti v celotni odplačilni dobi glede na kredit, ki bi ga podjetje ali občan najel pri poslovni banki. Na Eko skladu trenutno nudimo pravnim osebam kredite z obrestno mero trimesečni EURIBOR +0,3 % (skupaj je to trenutno okoli 5,3 %), za občane pa je veljala fiksna nominalna letna obrestna mera 3,9 %.

Finančni učinek kot omejitve zaradi državnih pomoči pri podjetjih

Finančni učinek ugodnosti skladovega kredita za pravne osebe v pogledu izračuna višine državnih pomoči se računa kot razlika v višini zneska plačanih obresti v celotni odplačilni dobi glede na kredit z referenčno obrestno mero. Ta razlika v višini obresti se pri pravnih subjektih, ki delujejo na trgu, upošteva kot državna pomoč, saj je bil kredit pridobljen iz javnih sredstev. Za določanje referenčne obrestne mere obstoja evropska metodologija, podatke daje Banka Slovenije, na Evropsko komisijo jih sporoča Ministrstvo za finance, vrednost pa določi Evropska komisija in jo objavi v Uradnem listu Evropskih skupnosti. Trenutno znaša ta referenčna obrestna mera 4,59 %. Na Eko skladu nudimo trenutno pravnim osebam kredite z obrestno mero

trimesečni EURIBOR +0,3 % (skupaj je to trenutno okoli 5,4 %). Nizka referenčna obrestna mera, ki je bila objavljena v juniju letos, je tako nižja od obrestne mere skladovih kreditov, kar je posledica metodologije določanja referenčnih obrestnih mer, kjer se upoštevajo pretekla obdobja, v zadnjem letu pa smo soočeni z izredno naglo rastjo obrestne mere Euribor, tako da v pogledu državnih pomoči skladovi krediti trenutno za podjetja ne vsebujejo državnih pomoči. Je pa pričakovati, da bo Evropska komisija v kratkem sporočila novo referenčno obrestno mero, ki bo precej višja od trenutno veljavne. Ker so dovoljene višine državnih pomoči strogo namenske in precej omejevalne, lahko včasih predstavljajo tudi omejitev pri višini kredita. Na področju učinkovite rabe energije in izrabe obnovljivih virov energije so v skladu z Navodili skupnosti o državnih pomočeh na področju varstva okolja državne pomoči dovoljene v razmeroma visokih deležih upravičenih stroškov naložbe, zato ugodno kreditiranje teh naložb z vidika državnih pomoči ni vprašljivo. Na nekaterih drugih področjih varstva okolja pa so omejitve strožje ali pa državne pomoči sploh niso dopustne. V takih primerih pa se lahko pri ugodnem kreditiranju uporabi pravilo »de minimis«, ki dovoljuje državno pomoč največ do višine 200.000 evrov, kumulativno v treh letih. Največkrat se to zgodi pri velikih podjetjih, ki investirajo v ukrepe za prilagajanje standardom varstva okolja po preteku obdobja, določenega za to prilagajanje.

Namensko kreditiranje

Kreditni Eko sklada so strogo namenski in sklad jih dodeljuje samo za financiranje izvedb okoljskih investicij. Kreditna sredstva morajo biti porabljena skladno z namenom njihove odobritve, kar se med investiranjem preverja z dokumentarnim črpanjem in ogledi kreditiranih investicij na terenu. Tako Eko sklad zagotavlja namensko porabo javnih sredstev, s katerimi upravlja.

Kreditiranje okoljskih naložb se izvaja na podlagi Zakona o varstvu okolja, nameni kreditiranja pa so podrobneje opredeljeni v Nacionalnem programu varstva okolja in Nacionalnem energetskega programu. Tako Eko sklad kreditira naložbe v infrastrukturo varstva okolja državnega in lokalnega pomena, v naprave in tehnologije varstva okolja, v tehnologije in izdelke, ki zmanjšujejo obremenjevanje okolja, naložbe v izrabo obnovljivih virov energije in ukrepe učinkovite rabe energije ter naložbe povzročiteljev obremenitve okolja za prilagoditev predpisanim zahtevam.

Nameni kreditiranja za pravne osebe

- a) Zmanjšanje emisij toplogrednih plinov
  - Največji delež kredita je 90 % priznanih stroškov naložbe.
- b) Zmanjševanje onesnaževanja zraka (razen zmanjšanja emisij toplogrednih plinov),
  - Največji delež kredita je 80 % priznanih stroškov naložbe.
- c) Gospodarjenje z odpadki
  - Največji delež kredita je 80 % priznanih stroškov naložbe.
- d) Varstvo voda
  - Največji delež kredita je 80 % priznanih stroškov naložbe.
- e) Odvajanje odpadnih vod in oskrba s pitno vodo
  - Največji delež kredita je 50 % priznanih stroškov naložbe.

Največji zgoraj navedeni deleži kreditiranja priznanih stroškov naložbe pa se lahko še zmanjšajo za največ 20 % na podlagi okoljskega vrednotenja prijavljenih naložb. Okoljska merila za vrednotenje so namenjena nadzoru namenske rabe dodeljenih sredstev in primerjavi različnih investicij s poudarkom na pričakovanih okoljskih učinkih.

V postopku okoljskega vrednotenja se ugotavlja izpolnjevanje naslednjih kriterijev:

- splošni okoljski kriteriji (kombinacija splošnih okoljskih kriterijev, kjer se vrednoti: upoštevanje načel trajnostnega razvoja, celovit pristop investitorja k reševanju okoljske problematike, izpolnjevanje mednarodnih obveznosti ter dejavnik prioritete področja, na katerem bo investicija izvedena);
- ustreznost tehnološke rešitve (ocena ustreznosti tehnoloških rešitev temelji na presoji celovitosti pristopa obravnavane investicije za doseg okoljskih ciljev);
- stopnja ogroženosti okolja (kombinacija zmanjšanja obremenitve okolja - zmanjšanje emisij v okolje, zmanjšanje porabe naravnih virov in energije ter sanacija okolja - v povezavi z občutljivostjo območja, na katerem bo investicija izvedena, t. j. zavarovana, občutljivejša in manj občutljiva območja).

Na Eko skladu je trenutno odprt naslednji javni razpis:

Javni razpis za kreditiranje okoljskih naložb 40PO08A za pravne osebe in s. p.

- razpisani znesek znaša 14 milijonov EUR,
- obrestna mera trimesečni EURIBOR + 0,3 %,
- odplačilna doba največ 15 let,
- moratorij na odplačilo glavnice do 12 mesecev,
- najvišji dovoljeni posamični kredit: 2 milijona EUR,
- razpis bo odprt do 19. 12. 2008 oz. do porabe sredstev.

Nameni kreditiranja za občane

- a) Vgradnja sodobnih naprav za ogrevanje prostorov oz. pripravo sanitarne tople vode
- b) Raba obnovljivih virov energije
- c) Zmanjšanje toplotnih izgub pri obnovi obstoječih stanovanjskih objektov
- d) Gradnja novih nizko energijskih stanovanjskih objektov, pri katerih koeficient specifičnih transmisijskih izgub ne presega $0,25 \text{ W/m}^2\text{K}$
- e) Nakup velikih gospodinjskih aparatov, ki so po porabi energije razvrščeni v energijski razred A ali višje
- f) Nakup osebnih avtomobilov in motornih koles/koles z motorjem na električni ali hibridni pogon
- g) Odvajanje in čiščenje odpadnih voda
- h) Zamenjava azbestnih strešnih kritin
- i) Učinkovita raba vodnih virov
- j) Oskrba s pitno vodo.

Na Eko skladu je bil v letu 2008 do 1. avgusta odprt naslednji javni razpis:

Javni razpis za kreditiranje okoljskih naložb občanov 39OB08A

- razpisani znesek znaša 14 milijonov EUR,
- letna fiksna nominalna obrestna mera je 3,9 %,
- odplačilna doba največ 10 let,
- najvišji dovoljeni posamični kredit: 100 % priznanih stroškov naložbe oz. največ 20.000 EUR ali 40.000 EUR za določene naložbe (nameni b),c) in d))

Kreditiranje posebnih name- nov pod posebnimi pogoji

V letu 2007 je Eko sklad po strahovitih poplavih v Sloveniji omogočil oškodovancem najetije brezobrestnega in brezstroškovnega kredita za izvedbo nekaterih ukrepov na stanovanjskih stavbah v okviru namenov, ki jih sicer tudi kreditira.

V letošnjem letu je Eko sklad po neurju z viharnim vetrom in točo v juliju in avgustu prav tako objavil podobni razpis, ki je bil zaključen 17. oktobra, oškodovanci pa so lahko pridobili ugodna sredstva samo za prekrivanje objekta. Pri dodeljevanju teh zelo ugodnih kreditov, kjer oškodovanci odplačujejo samo glavnico v odplačilni dobi do največ 10 let je višina kredita omejena na trikratnik ocenjene škode, ne more pa preseči 20.000 EUR.

DODELJEVANJE NEPOVRATNIH SREDSTEV

Vlada Republike Slovenije je 31. januarja 2008 sprejela Nacionalni akcijski načrt za energetske učinkovitost za obdobje 2008-2016. V akcijskem načrtu je postavljen cilj zmanjšanja rabe končne energije za 9 % v letu 2016 glede na povprečno rabo končne energije v obdobju 2001-2005. Akcijski načrt sloni na izvajanju 29 sektorskih,

večsektorskih oziroma horizontalnih instrumentov. S temi instrumenti naj bi bile odpravljene številne ovire: institucionalne, zakonodajne, administrativne, ekonomske, finančne, kadrovske ovire glede oza-veščenosti in informiranosti idr. Med instrumenti so predvidene tudi neposredne finančne spodbude. Veliko število navedenih instrumentov naj bi izvajal Eko sklad. Vlada RS mu je ob sprejetju načrta zagotovila tudi 7,5 milijona evrov. Javni razpis za nepovratne finančne spodbude občanom za rabo obnovljivih virov energije in večjo energijsko učinkovitost stanovanjskih objektov je bil objavljen 30. maja 2008 in predstavlja začetek izvajanja tega akcijskega načrta.

Javni razpis omogoča pridobitev spodbude za naslednje ukrepe:

- vgradnjo solarnih ogrevalnih sistemov
- celovitih obnov stanovanjskih stavb
- gradnje stanovanjskih stavb v nizkoenergijski in pasivni tehnologiji.

Spodbujanje solarnih ogrevalnih sistemov

Solarni ogrevalni sistemi so vključeni v razpis, ker je neposredno izkoriščanje energije sonca za ogrevanje sanitarne vode in prostorov v Sloveniji glede naravnih danosti premalo izkoriščeno.

Ker je namen subvencioniranja solarnih ogrevalnih sistemov usmerjen v čim večjo izrabo sončne energije za ogrevanje tako sanitarne vode kot za ogrevanje stavb, naj bi bili deležni višje spodbude tisti investitorji, ki bodo solarne sisteme vključevali tudi v ogrevanje prostorov. Tako znaša višina subvencije 25 % priznanih stroškov naložbe v sistem, vendar je vrednostno omejena na preračunani m^2 vgrajenih sprejemnikov. Ta omejitev pri sistemih s ploščatimi sprejemniki znaša 150 EUR na m^2 vgrajenih sprejemnikov, pri sistemih z vakuumskimi sprejemniki pa 200 EUR na m^2 vgrajenih sprejemnikov. V razpisu omogočamo pridobitev spodbude tudi samograditeljem solarnih ogrevalnih sistemov, zanje pa znaša višina spodbude 75 EUR na m^2 vgrajenih sprejemnikov.

Spodbujanje celovite energetske obnove stanovanjskih stavb

Stanovanjske hiše predstavljajo po številu več kot dve tretjini stanovanjskega fonda v Sloveniji in so zelo pomemben dejavnik pri porabi energije oz. največji vir energetske neučinkovitosti.

Z razpisom želimo doseči, da se s spodbujanjem usklajenih, premišljenih načrtovanih in celovitih prenov objektov doseže največji možni učinek zmanjšanja rabe energije za ogrevanje, zato je za dodelitev nepovratnih sredstev zahtevana hkratna izvedba več ukrepov:

- toplotna zaščita zunanjega ovoja stavbe
- zamenjava zunanjega stavbnega pohišta
- prenova ogrevalnega sistema.

Tudi pri izvajanju teh ukrepov lahko občani pridobijo spodbudo v višini do 25 % priznanih stroškov investicije, vendar so določene najvišje vrednosti spodbud po posameznem ukrepu in tudi po obsegu izvedbe posameznega ukrepa. Najvišji skupni znesek spodbude za celovito energetske obnovo tako znaša 7.850,00 EUR, če bi namesto plinskega kondenzacijskega kotla investitor vgradil toplotno črpalko zemlja-voda, pa bi bil upravičen do najvišje možne spodbude v znesku 9.000 EUR. Ti ukrepi zaradi svoje zahtevnosti ne morejo biti opravljeni po prosti presoji investitorja in izvajalcev, temveč mora biti izveden vsaj osnovni preračun toplotnih izgub objekta pred in po prenovi, ki predstavlja podlago za dimenzioniranje učinkovitega ogrevalnega sistema.

Gradnja stanovanjskih stavb v nizkoenergijski in pasivni tehnologiji

Z objavo tega javnega razpisa za nepovratne finančne spodbude prvič v Sloveniji uvajamo tudi spodbujanje gradnje pasivnih (PH) in nizkoenergijskih stavb (NEH).

Poleg dodatne investicije v boljšo energijsko učinkovitost ovojne stavb in strojnih instalacij so finančno spodbujeni tudi deleži dodatnih stroškov gradnje iz naslova kakovostne izvedbe, t. j. dodatnega načrtovanja, nadzora strokovnjakov nad izvedbo in meritev zgrajenega objekta.

Razpisane spodbude so progresivne znotraj posameznih razredov oz. doseženih tehnologij od 0- do 1,5-litrsk (pasivne) ter od 1,5- do t. i. 3,5-litrsk nizkoenergijske hiše in omogočajo pridobitev različno visokih finančnih spodbud, opredeljenih na podlagi ovrednotenih razlik v investirani energijski in okoljski nadstandard, ki progresivno spodbuja vgradnjo najbolj zelenih »bioloških« materialov pa tudi »naravnih« materialov.

Spodbuda za hišo, ki bo zgrajena iz bioloških materialov in pri kateri bo izračunana potrebna energija za ogrevanje manjša od 15 kWh/m²a (pasivna hiša), bo enaka dodatnim stroškom gradnje takšnega objekta. Ti stroški so ocenjeni na 125 EUR/m². Najvišja možna spodbuda za takšno hišo s stanovanjsko površino 200 m² torej znaša 25.000 EUR. Hiše, grajene iz drugih vrst materialov in z večjo porabo energije (vendar največ 3,5-litrsk nizkoenergijske hiše), so upravičene do sorazmerno manjših spodbud.

Zaključek

V zadnjih štirih letih je Eko sklad s primerno politiko obrestnih mer, predvsem pa z oblikovanjem namenov in pogojev kreditiranja postal pomembna finančna institucija za spodbujanje naložbe varstva okolja. V tem obdobju je prišlo tudi do velikega premika v namenih kreditiranja, saj je bilo 66 % vseh kreditov dodeljenih za naložbe v zmanjševanje emisij toplogrednih plinov in na ta način doseženo skupno letno zmanjšanje emisij za 48.000 ton. Dosežena je bila tudi mnogo boljša prepoznavnost sklada, predvsem med občani, njihov delež je dosegel že 40 % vrednosti vseh dodeljenih kreditov v tem obdobju.

S spremembami zakonodaje v letu 2008 pa Eko sklad dobiva nove naloge, ki bistveno povečujejo obseg in vrsto instrumentov, s katerimi spodbuja naložbe na področju varstva okolja.